CZU: 343.213:343.51

UNELE ASPECTE LEGATE DE OBIECTUL JURIDIC GENERIC AL INFRACȚIUNILOR PREVĂZUTE LA ART. 236 DIN CODUL PENAL

SOME ASPECTS RELATED TO THE GENERIC LEGAL OBJECT OF THE CRIMES PROVIDED FOR IN ART. 236 OF THE CRIMINAL CODE

ROȘCA Carmen
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0009-0000-7522-7347
E-mail: rosca.carmen04@gmail.com

Summary. *As a social value defended against the offenses provided for in Chapter X of the special part of the Criminal Code of the Republic of Moldova, the national economy includes all economic activities, such as the production, consumption, distribution and exchange of goods, services and works, which are carried out on the territory of the Republic of Moldova. It encompasses all economic sectors, resources, markets, institutions that contribute to the well-being and sustainable development of the Moldovan society. The manufacture or circulation of counterfeit currency or securities may be directly related to inflation. When the number of such crimes increases, the value of genuine banknotes decreases, which can lead to inflation. Also, the capital market may be adversely affected, contributing to economic instability. The purpose of art. 236 of the Criminal Code of the Republic of Moldova is to defend the national economy of the Republic of Moldova. Defending it, art. 236 of the Criminal Code of the Republic of Moldova provides protection to the national economies of other states in some cases.*

Keywords: *the object of a crime; the generic legal object of a crime; social value; the national economy; economic crimes.*

Infracțiune este considerată doar fapta care prezintă un pericol major pentru societate, adică fapta care este capabilă să lezeze sau cel puțin să pericliteze cele mai importante valori sociale și relațiile sociale din jurul acestora. Dacă o faptă nu reprezintă o amenințare la adresa unor astfel de valori, ea nu poate fi considerată infracțiune. Dovadă acestui fapt este dispoziția de la art. 10 din Codul contravențional, „constituie contravenţie fapta – acţiunea sau inacţiunea – ilicită, *cu un grad de pericol social mai redus decât infracţiunea* (evid. ns.), săvârșită cu vinovăţie, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, este prevăzută de prezentul cod şi este pasibilă de sancţiune contravenţională” [1].

Infracțiunea aduce atingere obiectului juridic al infracțiunii. Determinarea acestui obiect este punctul de plecare pentru stabilirea esenței oricărei fapte penale. Anume obiectul juridic al infracțiunii ne permite să percepem semnificația socială a acesteia, să calificăm corect o faptă și să deosebim infracțiunea de alte acţiuni sau inacțiuni periculoase din punct de vedere social.

Concretizarea obiectului juridic al infracțiunii face posibilă determinarea gradului și a trăsăturilor sociale ale atingerii cauzate de o infracțiune, a temeiurilor și criteriilor de alegere a obiectelor de protecție juridico-penală și a mijloacelor de asigurare a acestora, precum și elaborarea unor reguli de structurare a legii penale. În funcție de gradul de amplitudine a valorilor și relațiilor sociale ocrotite de legea penală, deosebim următoarele trei categorii ale obiectului juridic al infracțiunii: obiectul juridic general; obiectul juridic generic; obiectul juridic special. Sistemul părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova are la bază anume o astfel de diviziune tripartită.

Obiectul juridic general al infracțiunii este același pentru toate infracțiunile, fiind format din totalitatea celor mai semnificative valori și relații sociale apărate de legea penală. Încălcarea ordinii de interacțiune între persoane, care este stabilită în societate, duce la dezorganizarea vieții sociale, încalcă una dintre condițiile importante pentru existența societății și, prin urmare, prezintă un pericol social.

Relațiile din sferele sociale cheie nu trebuie să fie dezordonate. În caz contrar, niciunul dintre participanții la aceste relații nu se poate simți protejat. Drept urmare, va fi imposibil să se asigure autoconservarea și dezvoltarea armonioasă a societății în ansamblu. Menținerea ordinii de drept la nivelul unor sfere sociale specifice permite stabilirea unui sistem de coordonate în relațiile dintre subiecți, care se desfășoară în diverse domenii ale relațiilor sociale. Doar așa relațiile respective își pot continua desfășurarea și dezvoltarea netulburată. Numai în acest mod, vor putea fi păstrate condițiile pentru apariția unor astfel de relații noi.

Aplicarea diviziunii tripartite a categoriilor de obiect juridic al infracțiunii ne ajută să identificăm locul art. 236 CP RM în sistemul părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova. Pentru aceasta, este necesar să stabilim obiectul juridic generic al infracțiunilor prevăzute de acest articol.

Obiectul juridic generic este o parte a obiectului juridic general. Obiectul juridic generic constituie un anumit cerc de relații sociale care sunt omogene ca esență socială, fiind protejate de un ansamblu de norme penale interconectate.

O analiză a sistemului părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova ne duce spre concluzia că aceasta este segmentată în funcție de particularitățile celor optsprezece obiecte juridice generice. Tocmai caracteristicile obiectului juridic generic sunt cele care fac posibilă efectuarea unei clasificări fundamentate științific a tuturor infracțiunilor și a normelor de incriminare corespunzătoare.

Legiuitorii din diferite state percep în mod variat concepțiile privind obiectul juridic generic al fabricării sau punerii în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false. Această variație depinde de valoarea socială fundamentală ocrotită împotriva infracțiunilor prevăzute de articolele care corespund cu art. 236 CP RM:

– „sistemul monetar-creditar” [2] (art. 212 din Capitolul XXVII al părții speciale a Codului penal al Republicii Georgia);

– „sistemul financiar” [3] (art. 213 din Capitolul XXXII al părții speciale a Codului penal al Republicii Lituania);

– „tranzacționarea cu bani și titluri de valoare” [4] (art. 310-316 din Capitolul XXXVII al părții speciale a Codului penal al Republicii Polone);

– „autenticitatea monedei și a timbrelor” [5] (§ 146 și 152a din Secțiunea VIII a Titlului IV al părții speciale a Codului penal al Republicii Federale Germania);

– „circulația mijloacelor de plată” [6] (art. 166-170 din Capitolul 18 al părții speciale a Codului penal al Regatului Danemarcei, secț. 1-14 din Capitolul 37 al părții speciale a Codului penal al Republicii Finlanda);

– „siguranţa circulaţiei monedei, hârtiilor de valoare, mărcilor poştale şi instrumentelor de plată fără numerar” [7] (§ 232 și 237 din Titlul XIII al părții speciale a Codului penal al Republicii Austria);

– „securitatea circulației legale” [8] (art. 430-432 din Capitolul I al Titlului XXIII din Codul penal al Principatului Andorrei);

– „ordinea publică” [9] (art. 77-83[10] din Secțiunea I a Capitolului III al Cărții a III-a a Codului penal al Principatului Monaco);

– „încrederea publică” [10-13] (Capitolele II și III din Titlul IV al Cărții a 2-a a Codului penal al Republicii Franceze; Partea I a Titlului VII a Cărții a 2-a a Codului penal al Republicii Italia; Capitolul I din Titlul III al părții speciale a Codului penal al Marelui Ducat de Luxemburg; art. 197 și 198 din Partea 4 a Capitolul III al Volumului II al Codului penal al Republicii Turcia);

– „încrederea publică” [14] (Capitolele I și II ale Titlului III din Cartea a 2-a a Codului penal al Regatului Belgiei) sau „proprietatea” [14] (Secțiunea III a Capitolului II al Titlului IX din Cartea a 2-a a Codului penal al Regatului Belgiei).

Observăm că, în unele dintre legile penale străine evocate mai sus, fabricării sau punerii în circulație a semnelor bănești sau a titlurilor de valoare false îi este consacrat un compartiment aparte.

A. Maile și A. Perșin explică astfel această stare de lucruri: „Alocarea în Codul penal al Republicii Federale Germania a unei secțiuni distincte infracțiunilor legate de falsificarea de monedă și timbre se explică prin următoarele: legiuitorul german a pornit de la faptul că infracțiunile în cauză prezintă un pericol economic sporit pentru stat și aduc atingere autorității puterii publice. În special, prin falsificarea de monedă se comit infracțiuni de gravitate sporită. În plus, o asemenea falsificare reprezintă adesea o pregătire pentru a săvârși alte infracțiuni (deseori grave)” [15].

Prin urmare, este clar că legislația germană și altele din aceeași categorie acordă o atenție deosebită infracțiunilor legate de fabricarea sau punerea în circulație a semnelor bănești sau a titlurilor de valoare false, considerându-le o amenințare semnificativă pentru ordinea de drept.

Mai apropiate de concepția, care este consacrată în legea penală a Republicii Moldova, sunt acele concepții legislative în care obiectul juridic generic al fabricării sau punerii în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false este reprezentat de:

– „activitatea economică” [16] (art. 202 din Capitolul 22 al părții speciale a Codului penal al Republicii Armenia; art. 199 și 224 din Titlul VII al părții speciale a Codului penal al Ucrainei);

– „economia” [17-21] (secț. 233-235 din Capitolul VI al părții speciale a Codului penal al Republicii Cehe; secț. 192 din Capitolul XIX al părții speciale a Codului penal al Republicii Letonia; § 270-280 din Titlul trei al Capitolului cinci din partea specială a Codului penal al Republicii Slovace; art. 243 și 244 din Capitolul XXIV al părții speciale a Codului penal al Republicii Slovenia).

Din analiza acestor prevederi se poate observa că rolul banilor și titlurilor de valoare în cadrul societății este determinat de funcția lor socială de a servi drept unitate universală de valoare. Prin intermediul banilor și al titlurilor de valoare, se realizează distribuirea mărfurilor în economie și, implicit, se facilitează distribuirea bogăției materiale în societate. Sistemul monetar și cel de circulație a titlurilor de valoare au ca obiectiv asigurarea unui flux continuu al proceselor de producere, distribuție, vânzare a bunurilor, furnizare a serviciilor și realizare a lucrărilor. Atunci când aceste sisteme funcționează eficient și stabil, ele contribuie la buna desfășurare a economiei și la o creștere economică durabilă în viitor.

Esența economică a titlurilor de valoare se reflectă în procesul lor de emitere și circulație, care reprezintă o componentă esențială a pieței de capital și un element crucial al unei economii de piață. Atunci când masa de bani și de titluri de valoare care se află în circulație, înmulțită cu numărul de tranzacții în care acestea sunt implicate, nu se potrivește cu volumul total de bani și de

titluri de valoare cheltuite în economie pe parcursul anului, se creează premise pentru tulburări economice, deoarece echilibrul macroeconomic este grav afectat.

Ca valoare socială apărată contra infracțiunilor prevăzute în Capitolul X din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, economia națională include totalitatea de activități economice, precum producerea, consumul, distribuția și schimbul de bunuri, servicii și lucrări, care se desfășoară pe teritoriul Republicii Moldova. Aceasta înglobează toate sectoarele economice, resursele, piețele, instituțiile care contribuie la bunăstarea și dezvoltarea durabilă a societății moldovenești.

Conform alin. (1) art. 126 din Constituția Republicii Moldova, „economia Republicii Moldova este economie de piaţă, de orientare socială, bazată pe proprietatea privată şi pe proprietatea publică, antrenate în concurenţă liberă" [22]. Într-adevăr, într-un sistem economic bazat pe piață, alocarea resurselor și stabilirea prețurilor sunt determinate în mare parte de interacțiunea neîngrădită dintre cerere și ofertă. Deciziile economice sunt luate de producători, furnizori și consumatori, bazându-se pe mecanismele pieței, fără o implicare determinantă a guvernului. Acest sistem se bazează pe principii cheie precum: proprietatea privată; competiția deschisă; libertatea de a face alegeri economice. Într-un sistem economic de orientare socială, guvernul intervine în unele situații pentru a rectifica inegalitățile sociale și pentru a asigura bunăstarea colectivă. Guvernul poate să reglementeze unele segmente ale pieței, să ofere servicii publice vitale și să pună în aplicare politici sociale pentru a proteja grupurile sociale vulnerabile sau pentru a promova egalitatea de oportunități. În cele din urmă, un sistem economic care combină proprietatea privată și cea publică, într-un cadru de competiție liberă, implică atât întreprinderile private, cât și cele de stat, acestea operând într-un mediu competitiv în care deciziile economice sunt influențate atât de mecanismele pieței, cât și de politicile guvernamentale. Acest model presupune că sectorul privat și cel public coexistă și interacționează pe piață.

În opinia lui V. Stati, „relaţiile sociale economice, [apărate contra infracțiunilor prevăzute în Capitolul X din partea specială a Codului penal al Republicii Moldova, se bazează] pe următoarele principii de desfăşurare a activităţii economice: libertatea activităţii economice; exercitarea activităţii economice în temeiuri legale; concurenţa loială a subiectelor activităţii economice; buna-credinţa subiectelor activităţii economice; interzicerea formelor vădit infracţionale ale conduitei subiectelor activităţii economice" [23].

În mod cert, principiul de libertate a activității economice implică capacitatea persoanelor fizice și a celor juridice de a se angaja în activități economice cu minimă interferență guvernamentală. Acesta permite alegerea, inițierea și desfășurarea activităților economice în funcție de propriile interese și scopuri, în timp ce se respectă cadrul normativ în materie. Un alt principiu – cel de exercitare a activităţii economice în temeiuri legale – implică aderarea la standardele legale pentru a menține un mediu de afaceri just și echitabil. La rândul său, principiul de concurenţă loială a subiectelor activităţii economice presupune o competiție sănătoasă și justă între diverse entități economice. Acesta necesită respectarea regulilor de rivalitate economică, evitarea practicilor anticoncurențiale sau neloiale și susținerea unei competiții transparente și echitabile pe piață. Următorul principiu – cel de bună-credinţă a subiectelor activităţii economice – se referă la comportamentul etic și onest al acestora în cadrul activităților economice. Acest principiu necesită respectarea angajamentelor luate, transparența în relațiile comerciale, corectitudinea în negocierile de afaceri și respectarea normelor de conduită profesională. În fine, cât privește principiul de interzicere a formelor vădit infracţionale ale conduitei subiectelor activităţii economice, acesta implică prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, a spălării de bani, a concurenței neloiale și a

altor fapte similare, care sunt în principal prevăzute în Capitolul X din partea specială a Codului Penal al Republicii Moldova.

În alt context, în dispoziția de la alin. (1) art. 236 CP RM se folosește formularea „[...] semnelor băneşti [...] emise de Banca Naţională a Moldovei *sau de organul autorizat al unui stat străin sau al unei uniuni monetare de state străine* (evid. ns.) [...], a valorilor mobiliare de stat sau a altor titluri de valoare false [...]” [24]. Din această formulare rezultă că art. 236 CP RM apără nu doar economia națională a Republicii Moldova, dar și economia națională a altor state.

Trebuie să precizăm că, atunci când art. 236 CP RM apără economia națională a altor state, acesta apără, în mod implicit, și economia națională a Republicii Moldova. Or, așa cum se exprimă pe bună dreptate R. Crudu, „economia mondială constituie un sistem de interdependenţe economice, nişte legături universale între economiile naţionale, la baza apariţiei şi funcţionării cărora stau unitatea şi interacţiunea stabilă a tuturor componentelor (stabilitatea naţională, reproducerea bunurilor materiale, caracterul internaţional al producţiei şi consumului)” [25, p. 9]. Cu alte cuvinte, economia națională a Republicii Moldova este o parte componentă a economiei mondiale, fiind legată inerent de economiile naționale ale altor state și dependentă într-o măsură mai mare sau mai mică de procesele – pozitive și negative – ce caracterizează aceste alte economii naționale. Globalizarea a avut un rol crucial în creșterea conexiunilor și dependenței reciproce dintre economiile naționale, în special în ceea ce privește piața de schimb valutar și piața de capital. Globalizarea a permis o mișcare rapidă a capitalului între țări prin intermediul piețelor de schimb valutar și de capital. Acest lucru a permis investitorilor să transfere fonduri cu ușurință între diferite economii naționale, creând astfel o interdependență între acestea. La fel, globalizarea a încurajat creșterea investițiilor străine directe, ceea ce a condus la o integrare mai mare a economiilor naționale în rețelele globale de afaceri. Investițiile străine pot avea un impact asupra performanței economice a unei țări și pot întări legăturile financiare între țări.

Referințe bibliografice:

1. Codul contravențional al Republicii Moldova: nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 3-6, 15.
2. Criminal Code of Georgia. [citat 16.03.2024] Disponibil: https://matsne.gov.ge/en/document/view/16426
3. Codul penal al Republicii Lituania. [citat 16.03.2024] Disponibil: codexpenal. just.ro/laws/Cod-Penal-Lituania-RO.html
4. Codul penal al Republicii Polone. [citat 16.03.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Polonia-RO.html
5. Codul penal al Republicii Federale Germania. [citat 16.03.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html
6. Codul penal al Regatului Danemarcei. [citat 16.03.2024] Disponibil: codexpenal. just.ro/laws/Cod-Penal-Danemarca-RO.html; Codul penal al Republicii Finlanda. [citat 16.03.2024] Disponibil: codexpenal. just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html
7. Codul penal al Republicii Austria. [citat 17.03.2024] Disponibil: codexpenal. just.ro/laws/Cod-Penal-Austria-RO.html
8. Andorra Codigo Penal. [citat 17.03.2024] Disponibil: https://derechodelacultura.org/wp-content/uploads/2015/03/Andorra-Codigo-Penal.pdf
9. Code pénal. [citat 17.03.2024] Disponibil: https://legimonaco.mc/code/code-penal/

10. Codul penal al Republicii Franceze. [citat 16.03.2024] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Franta-RO.html
11. Codul penal al Republicii Italia. [citat 16.03.2024] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html
12. Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg. [citat 17.03.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Luxemburg-RO.html
13. Türk Ceza Kanunu. [citat 17.03.2024] Disponibil: https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf
14. Codul penal al Regatului Belgia. [citat 16.03.2024] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Belgia-RO.html
15. Майле А., Першин А. Ответственность за подделку денежных знаков и знаков оплаты по УК ФРГ. În: Уголовное право, 2009, № 5, с. 42-45.
16. Уголовный кодекс Республики Армения. [citat 16.03.2024] Disponibil: www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show
17. Кримінальний кодекс України. În: Відомості Верховної Ради України, 2001, № 25-26, 131.
18. Codul penal al Republicii Cehe. [citat 16.03.2024] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Cehia-RO.html
19. Codul penal al Republicii Letonia. [citat 16.03.2024] Disponibil: codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Letonia-RO.html
20. Codul penal al Republicii Slovace. [citat 16.03.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovacia-RO.html
21. Codul penal al Republicii Slovenia. [citat 16.03.2024] Disponibil: https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Slovenia-RO.html
22. Constituția Republicii Moldova: nr. 1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1, 5.
23. Stati V. Noţiunea, caracterizarea generală şi tipurile infracţiunilor economice. În: Revista Naţională de Drept, 2007, nr. 1, pp. 33-34.
24. Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 128-129, 1012.
25. Crudu R. et al. Economie mondială şi integrare europeană. Chişinău: ASEM, 2016. 273 p.